

ΕΚΠΑ, Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών
ΠΜΣ Γεωπολιτική ανάλυση, γεωστρατηγική σύνθεση και σπουδές άμυνας και διεθνούς ασφάλειας

Α΄ κύκλος σπουδών, 2015-2017

Διδασκόμενο μάθημα: Μέθοδοι ανάλυσης ριζοσπαστικού πολιτικού λόγου

Περιγραφή μαθήματος

έκδ. #02, Οκτώβριος 2016.

A. Σκοπός του μαθήματος

Η κατανόηση της έννοιας του λόγου (discourse) και η θεωρητική και εφαρμοσμένη παρουσίαση των σύγχρονων εμπειρικών μεθόδων ανάλυσής του, με εστίαση στην ανάλυση του ακραίου και ριζοσπαστικού (πολιτικού) λόγου.

B. Περιεχόμενο του μαθήματος

Η «Ανάλυση πολιτικού λόγου» (Political discourse analysis), στη σύγχρονη εμπειρική εκδοχή της, συνδυάζει έννοιες της κριτικής/αναλυτικής προσέγγισης (Critical Discourse Analysis), της θεωρίας της επιχειρηματολόγησης (Argumentation theory) και της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων (Corpus Linguistics). Στο πλαίσιο του μαθήματος θα παρουσιαστεί το βασικό εννοιολογικό και μεθοδολογικό υπόβαθρο των τριών πεδίων, με εστίαση στην ανάλυση ακραίου και ριζοσπαστικού λόγου.

Ευθύνη σχεδιασμού και παράδοσης μαθήματος: Ι.Ε. Σαριδάκης, Επίκουρος Καθηγητής.

Γ. Θεματικές ενότητες διδασκαλίας (διαλέξεις)

Το περιεχόμενο του μαθήματος αναπτύσσεται σε 12 ενότητες (διαλέξεις), συνοπτικώς ως προς το περιεχόμενό τους ως ακολούθως:

1. Η γλώσσα ως χρήση και η μελέτη του λόγου. Η έννοια του κειμένου. Κείμενο και λόγος. Γραπτό και προφορικό κείμενο. Δομή και συνοχή του λόγου. Κείμενο, νόημα και περικείμενο.
2. Γλώσσα, ιδεολογία και ισχύς. Κριτικοί και περιγραφικοί στόχοι στην ανάλυση λόγου. Η αναπαράσταση λόγων στον λόγο των ΜΜΕ. Γλώσσα και ιδεολογία.
3. Η κριτική ανάλυση λόγου. Τα πέντε κοινά χαρακτηριστικά των πράξεων λόγου (Fairclough). Έννοιες-κλειδιά, επικοινωνιακά συμβάντα και τάξεις του λόγου. Διακειμενικότητα και διαρρηματικότητα. Λόγος, ιδεολογία και ηγεμονία.
4. Ανάλυση πολιτικού λόγου και η φύση της πολιτικής. Πρακτική και θεωρητική επιχειρηματολογία. Τύποι επιχειρημάτων: παραγωγικό (deductive), επαγωγικό (inductive), *συνδυαστικό/καθοδηγητικό* (conductive). Η αληθοφάνεια (truthfulness) του λόγου και τα εύλογα (plausible) επιχειρήματα. Η ανάλυση της δομής της πρακτικής επιχειρηματολογίας (practical reasoning: Fairclough & Fairclough).
5. Αξιολόγηση επιχειρημάτων. Η λογική οπτική: η πειστικότητα του ευλόγου (rational persuasiveness). Η διαλεκτική οπτική: το διαλεκτικώς εύλογο (dialectical reasonableness). Άλλες διαλεκτικές οπτικές. Η ρητορική (κατά Αριστοτέλη) οπτική: αποτελεσματικότητα. Ρητορική και αξιακά συστήματα (value systems) στην πολιτική σφαίρα.

6. Δομικά μέρη του λόγου (discourse). Λεξιλόγιο: λεξήματα και εννοιολογικές κατηγορίες. Ρητορική δομή: μηχανισμός συνοχής (Halliday & Hasan) και σημασιολογικές σχέσεις του εκφωνήματος (Fairclough, Saridakis). Λεξιλογικά και δομικά μοτίβα (patterns). Τόποι και ειδικοί τόποι («θέματα») (Αριστοτέλης, CDA). Οι μεταλειτουργίες στην (πολιτική) επικοινωνία κατά Halliday.

7. Χαρακτηριστικά, δομή και επιχειρηματολογία στον «ακραίο» πολιτικό λόγο. Λεξιλογική εστίαση: σημασιολογική προτίμηση, σημασιολογική προσωδία. «Εμείς» και οι «Άλλοι». Το σχήμα «Πρόβλημα-λύση». Ο πολιτικός λόγος ως ψευδο-επαγωγική ρητορική μέθοδος. Ρητορική απλούστευση και λαϊκισμός (populism). Διακειμενικότητα και ιδεολογικοί τόποι (loci).

8, 9. Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων (Corpus Linguistics) και ανάλυση λόγου. Ιστορική αναδρομή και βασικές έννοιες στη ΓΣΚ. Ανάλυση λόγου και μετα-δομισμός (post-structuralism). Η ποσοτική εμπειρική μέθοδος ως βασικός εξηγησιακός μηχανισμός. Πλεονεκτήματα, μεθοδολογικά όρια και (κριτική) ερμηνεία ευρημάτων. Τριγωνισμός και ποσοτική/ποιοτική ισορροπία (Baker, McEnery & Wilson). Η ΓΣΚ ως εμπειρική-επαγωγική μέθοδος. Βασικά εργαλεία και μεθοδολογίες της ΓΣΚ στην ανάλυση λόγου, ως ανοικτό (open-ended) ερευνητικό πρόγραμμα: ειδικά και γενικά σώματα κειμένων, λέξεις-κλειδιά, παράθεση και παραθετική ισχύς, σημασιολογική προτίμηση και σημασιολογική προσωδία, σύμφραση, εκτεταμένες μονάδες νοήματος (Sinclair). Από την λεξικογραμματική (lexicogrammar) στον λόγο (discourse). Η ανάλυση λόγου στην εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας.

10. Υποδείγματα ερευνών. Ο λόγος της «ακροδεξιάς» (Χρυσή Αυγή: Saridakis et al., Baidier & Constantinou). Ο λόγος της «ακραίας ριζοσπαστικής αριστεράς» (17N: Lekea & Hatzidaki). Ο λόγος της μετανάστευσης (Saridakis & Mouka).

11, 12. Παρουσιάσεις επιλεγμένων εργασιών φοιτητών.

Δ. Διδακτικό υλικό μαθήματος

Συνοπτικές, μη εξαντλητικές, σημειώσεις για επί μέρους παραδόσεις, καθώς και υλικό παρουσιάσεων υπό μορφή διαφανειών, αναρτώνται σε ψηφιακή μορφή μόνον, στην ηλεκτρονική πλατφόρμα διδασκαλίας του ΕΚΠΑ (e-class).

Ε. Εξέταση και βαθμολόγηση στο μάθημα

E1. Εργασίες

Μετά το πέρας της ενότητας 6, ανατίθενται στους φοιτητές γραπτές εργασίες σε ομάδες. Οι εργασίες ολοκληρώνονται και παραδίδονται ως προς τη βασική δομή τους μετά το πέρας της ενότητας 10. Επιλεγμένες εργασίες παρουσιάζονται από τους φοιτητές κατά τις ενότητες 11 και 12. Οι εργασίες κατατίθενται στον διδάσκοντα για βαθμολόγηση, και αφού ενσωματωθούν σε αυτές οι αναγκαίες διορθώσεις, το αργότερο τρεις (3) εβδομάδες μετά από την ολοκλήρωση των παραδόσεων. Ο συντελεστής βαρύτητας των εργασιών στην τελική βαθμολογία του μαθήματος είναι 40%.

E2. Γραπτές εξετάσεις

Διεξάγονται σύμφωνα με τον προγραμματισμό του ΠΜΣ, με ανοικτά βιβλία και σημειώσεις. Ο συντελεστής βαρύτητας των γραπτών εξετάσεων στην τελική βαθμολογία του μαθήματος είναι 60%.

Για κάθε επί μέρους σκέλος της αξιολογικής διαδικασίας (εργασίες και γραπτές εξετάσεις), ως ελάχιστη βάση ορίζεται το τέσσερα (4).

Βασική και ενδεικτική βιβλιογραφία

- Baider, F.H. and Constantinou, M. 2014. How to make people feel good when wishing hell: Golden Dawn and National Front discourse, emotions and argumentation. In Romero-Trillo, J. (ed). *Yearbook of Corpus Linguistics and Pragmatics 2014: New Empirical and Theoretical Paradigms*, Dordrecht: Springer, 179-210.
- Baker, P. 2008. *Using corpora in discourse analysis*. London: Continuum.
- Baker, P. and McEnery, T. (eds). 2015. *Corpora and discourse studies. Integrating discourse and corpora..* Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Baker, P., Gabrielatos, C., McEnery, T. 2013. *Discourse analysis and media attitudes. The representation of Islam in the British Press*. Cambridge: CUP.
- Fairclough, I. and Fairclough, N. 2012. *Political discourse analysis. A method for advanced students*. London: Routledge.
- Fairclough, N. 2003. *Analysing discourse: textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Freeden, M., Tower Sargent, L. and Stears, M. (eds). 2013. *The Oxford handbook of political ideologies*. Oxford: OUP.
- Georgakopoulou, A. and Goutsos, D. 2004. *Discourse analysis. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Giouli, P., Fotopoulou, A., Mouka, E. and Saridakis, I.E. 2014. Annotating sentiment expressions for lexical resources. In: Blumenthal, P., Novakova, I., Siepmann, D. (eds). *Les émotions dans le discours - Emotions in Discourse*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 281-295.
- Halliday, M.A.K. 1978. *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*. London: Arnold.
- Halliday, M.A.K. and Hasan, R. 1976. *Cohesion in English*. London: Longman.
- Hobsbaum, E. 2010. *Η εποχή των άκρων. Ο σύντομος εικοστός αιώνας 1914-1991*. 2η έκδ. Μτφση: Β. Καπετανγιάννης. Αθήνα: Θέμελιο.
- Kiesling, J.B. 2014. *Greek urban warriors. Resistance and terrorism 1967-2014*. Athens: Lycabettus Press.
- Kohl, D.. 2011. The presentation of 'Self' and 'Other' in Nazi propaganda. *Psychology and Society* 4(1), 7-26.
- Kristeva, J. 1980. *Desire in language: A semiotic approach to literature and art*. New York: Columbia University Press.
- Laclau, E. 1993. Power and representation. In Pettit, P. (ed). *The Blackwell companion to contemporary political philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Laclau, E. 2005. *On populist reason*. London: Verso.
- Lekea, J.K. and Hatzidaki, O. 2014. *17N's philosophy of terror. An analysis of the 17 November revolutionary organisation*. Santa Barbara, CA: Praeger.
- McEnery, T. and Hardie, A. 2012. *Corpus linguistics. Methods, theory and practice*. Cambridge: CUP.
- McEnery, T. and Wilson, A. 2001. *Corpus linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Melzer, R. and Serafin, S. 2014. *Ο δεξιός εξτρεμισμός στην Ευρώπη*. Μτφση: Ε. Παπαδάκη. Αθήνα: Πόλις.
- Mouka, E. and Saridakis, I.E. 2016. Golden Dawn in the media and the Greek crisis: Realities, allusions and illusions. In: Hatzidaki, O., Goutsos D. (eds). *Greece in crisis: Combining critical discourse and corpus linguistics perspectives*. Discourse Approaches to Politics, Society and Culture. Amsterdam: John Benjamins (forthcoming).
- Mudde, C. and Kaltwasser, C.R. (eds). 2012. *Populism in Europe and the Americas. Threat or corrective for democracy?*. Cambridge: CUP.
- Phillips, L. and Jørgensen, M. 2009. *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και μέθοδος*. Μτφση: Α. Κιουπκιολής. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Reisigl, M. and Wodak, R. 2001. *Discourse and discrimination. Rhetorics of racism and antisemitism*. London: Routledge.
- Sapountzis, A. and Condor, S. 2013. Conspiracy accounts as intergroup theories: challenging dominant understandings of social power and political legitimacy. *Political Psychology* 34(5), 731-752.
- Saridakis, I.E. 2016. Golden Dawn and the traits of extreme right-wing discourse amidst the Greek crisis. In: Hatzidaki, O., Goutsos D. (eds). *Greece in crisis: Combining critical discourse and corpus linguistics perspectives*. Discourse Approaches to Politics, Society and Culture. Amsterdam: John Benjamins (forthcoming).
- Saridakis, I.E. and Mouka, E. 2017. Immigrants, refugees and asylum seekers in Greece. A critical corpus-driven analysis of journalistic discourse. *Proc Europe in Discourse: Identity, Diversity, Borders*. Athens, 23-25.9.2016. Hellenic American University (forthcoming).

- Saridakis, I.E., Mouka, E. and Kostopoulou, G. 2016. The political discourse semantics of Greek neo-nationalist ideology: Coherence and intertextuality. *Quaderni di AION* 4. Linguaggio, Ideologia e loro rappresentazioni, ed. by Alberto Manco. Università degli Studi di Napoli "L'Orientale", 115-150.
- Sinclair, J. 1991. *Corpus, concordance, collocation*. Oxford: OUP.
- Sinclair, J. 1996. The search for units of meaning. *Textus* 9, 75-106.
- Stubbs, M. 1996. *Texts and corpus analysis*. Malden, MA: Blackwell.
- Tutescu, M. 2005. *L'argumentation. Introduction à l'analyse du discours*. Universitatea din Bucuresti. e-book: <<https://goo.gl/8QUslx>>.
- van Dijk, T.A. 2000. *Ideology and discourse: A multidisciplinary introduction*. Barcelona: Pompeu Fabra University.
- van Leeuwen, T. 2008. *Discourse and practice. New tools for critical discourse analysis*. Oxford: OUP.
- Widdowson, H.G. 2007. *Discourse analysis*. Oxford: OUP.
- Wodak, R. (ed). 1989. *Language, power and ideology. Studies in political discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Wodak, R. and Richardson, J.E. (eds). 2013. *Analysing fascist discourse: European fascism in talk and text*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Wodak, R., Krzyżanowski, M. (eds). 2008. *Qualitative discourse analysis in the social sciences*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Βαμβακάς, Β. 2014. *Ο λόγος της κρίσης. Πόλωση, βία, αναστοχασμός στην πολιτική και δημοφιλή κουλτούρα*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Γεωργακοπούλου, Α. και Γούτσος, Δ. 1999. *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ηλιού, Η. 1984. *Η ρητορική του Αριστοτέλη*. Αθήνα: Κέδρος.
- Μάξης, Ι.Θ. 2002. Παγκοσμιοποίηση: Η γεωπολιτική της πληροφορίας, ή της γλώσσας της μετάφρασης και του πολιτισμού. Στο *idem.*, *Γεωπολιτική. Η θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Παπαζήσης, 137-146.
- Μοσχονάς, Σ. 2005. *Ιδεολογία και γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Σαριδάκης, Ι.Ε. 2010. *Σώματα κειμένων και μετάφραση. Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Φραγκουδάκη, Α. 1999. *Γλώσσα και ιδεολογία. Κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Οδυσσέας.